

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 21. De obligatione ad restitutionem damni illati in bonis animæ,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

301. *dei non potest: quia lata sunt iusta de causa, quæ est bonum publicum exigens talem modum acquirendi, ne dominia rem semper maneant incerta; & infinita multitudo litum exoriantur. Nec item secundum, quia id nimis contingere prescriptioni bonæ fidei, de qua tantum loquimur, manifestum est ex eo, quod sit per factos canones approbata, ut patet ex supradictis. Nec denique tertium: quia iatio dicitur, Principem posse per suas leges subditum, etiam absque ipsius culpa, priuare dominio suæ rei, si bonum commune ita fieri postulet: sicut propter causam paulo ante tactam, postulat per prescriptionem completam acquiri dominium.*

Nec est quod quis obijciat postquam constiterit rem esse alienam cessare bonam fidem, qua innititur prescriptio. Nam post completam prescriptionem, constare quidem potest rem fuisse alienam, sed ille qui prescripsit verè, bonaque fide, indicat iam esse rem suam, quæ fuit aliena.

Ceterum allata propositio tam quoad directum dominium, quam quoad vtile locum habet: tum quia vtrumque ius absolute, & sine restrictione loquitur de dominio. Tum quia in cap. Clerici 16. quæst. 3. dominium per prescriptionem acquisitum vocatur proprietas: quo nomine dominium directum solet significari.

301. Posterior propositio est: prescriptionem non ita tollere restituendi obligationem, quin aliquando ea recurrere possit per restitutionem in integrum: quæ si rem suam amisit, restituitur in illius dominium autoritate Iudicis. Hæc patet per latius tradita à Couarr. ad reg. Possessor. 3. part. §. 3. nempe, quod minoribus iustis qui nondum attigerunt 25. annum, Ecclesiis, aliisque pijs locis, tale remedium concedatur, etiam si prescriptio fuerit 40. annorum, ac ipsis scientibus ac valentibus resistere, facta sit. Concedatur, inquam, per quatuor annos postquam sciuerint contra se completam esse prescriptionem. Concedatur item maioribus ætate in decem & 20. annorum prescriptione, dummodo probent eam sua iusta, ac probabilis ignorantia, aut omnino absque negligentia sua, eam contigisse. Quæ etiam habent quatuor annos ad vitandum tali remedio postquam sciuerint completam contra se prescriptionem. Leges & auctores ex quibus hæc, in foro externo tractari solita, habentur, videri possunt apud eundem Couarr. aut apud Molinam in ante memorata disput. 88.

TRACTATUS IV.

De obligatione ad restitutionem in ordine ad diuersas eius species.

Cum restitutio sit actus iustitiæ commutatiuæ, quo satisfaciunt proximo à nobis læso in suis bonis; tot illius primariæ species constituuntur; quod bonorum in quibus proximus lædi potest. Ea autem sunt vel interna, vt bona animæ, & corporis: vel externa, vt bona honoraria & pecuniaria; ideoque vna restitutio dicitur esse damni illati in bonis animæ, altera illati in bonis corporis; tertia illati in bonis honorariis, & quarta illati in bonis pecuniariis: ad quas singulas est sua specialis obligatio, quæ restat consideranda, vt intelligatur quid ultra antedicta, cuique earum sit proprium ac peculiare.

CAPVT XXI.

De obligatione ad restitutionem damni illati in bonis animæ.

SUMMARIUM.

302. Varietas bonorum animæ, & quæ sit obligatio ad restitutionem damni illati in bonis animæ naturalibus.
303. De obligatione eius qui alteri causa est ignorantia.
304. Lædi potest proximus in bonis animæ supernaturalibus directè, aut indirectè; positivè, aut negativè, inducendo ad malum, aut reuocando à bono.
305. Graue est peccatum lædenti proximum in bonis spiritualibus.
306. Aliquando licet reuocare proximum à bono spiritali, vt ab ingressu religionis.
307. Obligatio illius qui vi, dolo, aut fraude nocet proximo in bonis spiritalibus.
308. Non est eadem illius, qui sine vi, dolo, aut fraude nocuit.

Valerij Tom. I. Pars II.

309. Obligatio illius, qui alium retraxit à religione.

Bona animæ quædam sunt naturalia, seu infusa nobis à natura: vt memoria, intellectus, & voluntas: quædam verò acquisita: quæ rursus vel parua sunt nostro labore, vt scientiæ & artes; vel nobis diuinitus infusa: vt gratia iustificans, fides, charitas, & bona Spiritus sancti. Sed vt Petrus à Navarr. ex Caiet. & quibusdam alijs notat in lib. 2. de restit. cap. 2. dubi. 1. num. 4. (& sequitur Molina de iust. & iure tract. 4. disput. 50. num. 1.) quoniam eadem profus, in hac materia ratio est bonorum animæ naturalium, ac corporeorum bonorum: quandoquidem vt quisque ius habet iustitia, ne lædatur in corpore, ita & ne lædatur in anima: ideo fit vt de obligatione ad restitutionem damni illati proximo in bonis animæ naturalibus nihil occurrat specialiter dicendum: sed satis sit in genere monere, ad eam debere applicari, quæ dicuntur de obligatione ad restitutionem damni illati proximo in bonis corporis.

Vnde multa inferre licet, nonnulla in exemplum proposuisse sufficiet. Primum est: quod non minus, quam si manum abscidisset, qui potionibus vel dæmonum præstigijs aliquem redderet mente captum, teneatur restituere quantum æstimabitur tale damnum prudentis arbitrio, attentis omnibus circumstantiis concurrentibus: ac etiam resarcire omnia alia damna, si quæ sint vltius inde secuta.

Secundum est: quod ille qui causa fuerit culpabiliter, vt alius per ignorantiam, aut vim vel metum peccet, teneatur damna illi aut alijs ita se secuta resarcire, itaque eorum dem cautè iniusta. Ad didi, culpabiliter, quia in eo casu excusatus à culpa, excusabitur & à pœna obligationis restituendi, quam diu laborauerit tali ignorantia. Quæ cessante, quia cessante excusatio: damna quæ deinceps sequentur ex tali causa, imputantur illi; nisi caret quantum potest eam tollere: informando scilicet de veritate, eum qui peccat per ignorantiam: & restituendo libertati suæ illum qui per metum aut vim inducitur ad peccatum.

303. Tertium est: eum qui falsam doctrinam docuit teneri lege iustitiæ proximum reuocare ab eo errore, & restitutione resarcire damnum quod illi intulit, nisi forte voluntariè deceptus sit, vt potest multis contingere, qui auidi nouitatum, & prurientes auribus in hæresim pertrahuntur, quia volenti non fit iniuria: aut nisi deceptus aliunde cognoscat veritatem, cui ex malitia nolit adherere: nam tunc error ipsius non tribuitur amplius deceptoris, nisi hic forte animum illius ad errorem inflexerit variis suasionibus; tunc enim tenebitur ipsam reuocare ab errore, quantum in se fuerit: tollendo inclinationem in talem errorem, quam ei suis suasionibus impressit.

Quantum est: eum qui habens docendi officium, suâ negligentia discipulum seu tyronem ignorantem fecit: siue docere debuisset scientiam, vt Theologiam, vel Philosophiam: siue artem liberalem vt Grammaticam vel Rethoricam: siue artem mechanicam vt texendi, suendi &c. teneri non modo damna inde secuta resarcire: sed etiam vilem illam doctrinam & cognitionem tradere, ei quem ex officio erudire debuit. Secus autem esset si quis non debuit docere ex officio. Nam is omittens docere verum, etsi peccet contra charitatem, quando cognitio est supernaturalis proximo necessaria ad æternam salutem: non peccat tamen contra iustitiam; & ideo nec incurrit obligationem ad restitutionem, quæ est actus iustitiæ commutatiuæ. Immo quando est cognitio naturalis alicuius scientiæ, vel artis; ille qui non tenetur ex officio illam docere, potest prudenter occultare, & suis filijs eam tradere. Nam neque ex iustitia, cum non accipiat stipendium, neque ex charitate, cum non sit extrema necessitas, tenetur illam manifestare; nisi quid occurrat simpliciter necessarium in rebus, vt quando communibus remedijs, vel aliâ viâ subueniri non possent presenti necessitati. In quo casu nolle docere modus qui dam esset iniustus conspirationis & monopolij.

Obligatio inferenti proximo damnum in bonis supernaturalibus.

304. **D**E restitutione autem ceterorum bonorum quae communiter, bonorum spiritualium nomine intelliguntur. Observandum est primo, in talibus bonis, non posse quidem directe, & immediate, sicut in bonis externis, noceri proximo: posse tamen indirecte, & remote: nimirum movendo voluntatem ipsius. Id quod potest tribus modis fieri: 1. solo exemplo, seu offensione & scandalo: 2. non tantum exemplo, sed & verbis, hoc est, consilio, & persuasionibus malis: 3. vi, dolo, fraude, aut minis.

Observandum secundo, posse quem in eisdem bonis bifariam proximo nocere, uno modo positivo, seu efficiendo ut mittat illa, quae iam habet: sic haeretici nocent catholicis, quos pervertunt, & ad catholica fide excidere faciunt: sic etiam nocent homines improbi hominibus piis, quibus persuadent ut pium vitae institutum relinquunt. Altero modo privative, nempe impediendo proximum ipsum ne consequatur huiusmodi bona, quae alioqui consecutus esset, ut ne recipiat fidem catholicam, aut non agat poenitentiam, vel non redeat ad virtutis viam, quando ab ea aberrat.

Observandum tertio, posse aliquem nocere proximo in dictis bonis spiritualibus, vel inducendo illum ad peccatum, per quod destruitur bona gratiae, vel auocando illum a meliori bono, ut a perfectionis statu, qualis est religionis; aut ab aliis quae sunt supererogationis, & consilij Evangelici. Ac cum haec ita sint, conveniunt Doctores in tribus.

305. Primum est, quod si autem peccet ille, qui in bono spirituali nocet proximo, etiam solo exemplo male: Nam qui el nocet in temporalibus graviter peccat ut manifestum est: nisi rei paritas aut ignorantia excuset: minusque peccatum est ceteris paribus, in temporalibus, quam in spiritualibus proximo nocere; iuxta cap. Ex merito & cap. De virosiores 6. q. 1. ubi deteriores esse dicuntur qui vitam moremque corrumpunt, iis qui substantiam, & praedia diripiunt.

306. Secundum est, quod ille non peccet, qui alium a statu perfectiori retrahit propter causam legitimam: ut ille qui dissuadet alicui, ne ingrediatur religionem ad quam est omnino ineptus. Nam tale consilium est salutare, habita ratione circumstantiarum loci, temporis, & conditionis, qualitatisque personae: nempe quia parentes habet in extrema necessitate constitutos, quibus tenetur providere; aut quia est ingenij valde mutabilis; aut quia probabiliter putatur non perseveraturus; aut quod plus detrimenti quam utilitatis ex ipso ingressu capiet religio, aliaue simili de causa. Quamquam generatim dissuadere religionis ingressum, magna impetitas est: praesertim si id fiat ex haeresi; quae quis sibi persuadet statum secularem esse religioso statu praestantiorum.

307. Tertium est, quod is qui vi, dolo, fraude, aut minis nocet alicui in bonis spiritualibus, cum ei inferat iniuriam, teneatur talem vim, vel fraudem, vel dolum, vel minas removere; ut is qui vi impedit religionis ingressum, tenetur vim ipsam removere. Item haeretici qui fraude, vel dolo catholicos pervertunt, dum convertuntur debent his fraudem patefacere, ut & ipsi convertantur. Illud quod locum habet in illo etiam, qui ex ignorantia seu vincibili seu invincibili damnum intulit. Sic enim ille qui ex ignorantia etiam invincibili induxit alium in haeresim, tenetur ea re cognita, illi quem induxit contrarium ostendere. Similiter Confessarius qui respondit poenitenti aliquid licere, quod non licet; tenetur postea illum de veritate instruere: & ut habet Navar. in Enchir. c. 14. n. 171. qui alterum vi, dolo, aut fraude induxit ad peccandum mortaliter, tenetur pro viribus eniti ut bonum gratiae, quod sua opera perdidit, ipsi restituatur: nempe inducendo ipsum ad poenitentiam, & excitando ad bona opera, orandoque pro illo, per se, & per alios: quia si iniuria facta proximo in bonis temporalibus, refarcienda est quantum potest, multo magis facta in bonis animae.

308. Vnum autem est quod inter ipsos Doctores versatur in controversia: nimirum ad quam restitutionem teneatur is qui proximo in spiritualibus nocet: non quidem vi, dolo, aut fraude, sed exemplo aut persuasionibus, vel consilio. Ac plures quos lib. 4. cap. 2. dubit. 1. Petrus à Navar. refert, se nescire tene-ri tale damnum refarcire, vel dissuadendo illud effica-

citer; vel si non possit, orando Deum pro male suo; vel denique se vel alium tradendo religioni cum ab illius ingressu aliquem retraxit. Sed melius Syl. & alii, quos idem ibid. consequenter Petrus refert, & sequitur. eum qui inducendo proximum ad peccatum, nocet illi in spiritualibus sine vi, aut dolo, aut fraude, ad nullam restitutionem teneri ex iustitia, sed tantum ex charitate: eo scilicet modo quo tenetur iuvare quemcumque proximum ratione praecipue de correctione fraternali: inducendo illum ad poenitentiam, & ad alia bona opera piis monitionibus, & precibus pro ipso ad Deum fufis. Cui sententia Molinain citata disput. 50. n. 6. subscribitur. Probatur verò tum ex iure civili per illa verba in lege 2. §. ult. ff. n. d. d. Nemo ex consilio obligatur, e d. nisi non expediat ei cui dabitur, quia liberum est cuique apud se explorare, an expediat sibi consilium. Tum ex iure canonico per regulam 62. iuris in 6. nullus ex consilio (dummodo fraudulentum non fuerit) obligatur. Ad quam videri potest glossa. Tum deum aperta ratione: nempe quod obligatio ad restitutionem, sequatur ex illata iniuria, quae non fit scienti & volenti. ex reg. 27. iuris in 6. omnisque amissio gratiae scienter fiat, voluntariaque sit. quam qui recuperare non vult, sed perseverare in peccato, ostendit se de damno accepto non curare: sicut nec si persuasus rem suam abiicere in fluvium, quam si velit recuperare potest, censetur eam non curare.

309. Quae ratio ostendit etiam; teneri posse, quod ex Soto in lib. 4. de iust. & iure quest. 6. art. 3. approbat Petrus à Navar. in eadem dubit. 1. num. 12. eum qui sine vi fraude vel dolo aliquem retrahit à religione, etiam professum, non obligari eo nomine religionem ingredi: neque ex iustitia ad ullam restitutionem teneri per se, seu quatenus retracto nocet in spiritualibus. Nam tali, ut potest scienti & consentienti, non fit iniuria; & per consequens nec respectu illius peccatur contra iustitiam, sed solum contra charitatem. Respectu autem religionis, illud quod Soto addit, eum qui retrahit aliquem à religione, cui valde utilis est teneri ad restitutionem, eo quod religioni ipsi in temporalibus nocet. Illud inquam; partim concedi potest, partim negari. Concedi quidem si retrahat illum qui iam obligatus est religioni per votum in ea emissum, & acceptatum prout fit in professione. Nam tunc recera inferri iniuriam: quandoquidem sicut servus legalis, si aliquid temporale habeat, acquiritur, illud habet vel acquirit domino suo, non sibi: & Religiosus non sibi sed religioni habet, vel acquirit. At verò quando is qui retrahit nondum adstrictus est religioni, sed iam habet, propositum adstringendi se, non est obligatio ad restitutionem: quia tunc dissuasio non est contra iustitiam, sed tantum contra charitatem. Nam in eo iniuriam non fieri religioni, patet: quia religio ante votorum acceptationem non habet ius in proponentem illius ingressum, ac in res ipsius. Unde fit, ut perinde in eo contingat, ac in legato: quod faciendo, qui aliquem sine vi, fraude, vel dolo auerit, non inferit iniuriam legato, qui non aliter ius habebat quam interueniente libera voluntate legantis. Pro qua doctrina faciunt habita in praeced. num. 150. & aliquot sequentibus. Eam persequitur consequenter Petr. à Navar. & Lud. Molina in disput. 51.

C A P V T XXII.

De obligatione ad restitutionem damni proximo illati in bonis corporis.

S V M M A R I V M.

- 310 Homicida aut mutilator tenetur ego refundere tam lucrum cessans, quam damnum emergens idque integrum.
 311 Nisi quod in recompensatione lucri, quod occisus facturus erat tota vita, spectandum sit tantummodo quale probabiliter foret.
 312 Ex quo nihil deducendum est ob cessationem à labore operandi ad lucrandum.
 313 Talis restitutio faciendae est laevis non modo pauperibus, sed etiam divitibus: aut heredibus eorumdem.
 314 Haeredes alij necessarii, alij non necessarii: illis faciendae est restitutio sustentationis, quam accepissent à defuncto: non item huius.